

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет економічних наук

Кафедра менеджменту

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТРЕНІНГ-КУРС «УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА КРИЗАМИ»

Рівень вищої освіти другий(магістерський)

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Розробник	Бурдельна Г.О.	
/Завідувач кафедри розробника	Стоян О.Ю.	
/Завідувач кафедри спеціальності		
073 «Менеджмент»	Стоян О.Ю.	
Гарант освітньої програми	Норд Г.Л.	
Декан факультету /директор інституту	Філімонова О.Б.	
(до якого відносяться спеціальності)		
Начальник НМВ	Потай І.Ю.	

Миколаїв – 2018 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами»	
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»	
Спеціальність	073 «Менеджмент»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Менеджмент	
Рівень вищої освіти	другий(магістерський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2018-2019	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	10	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	5 кредита / 150 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	54	
	96	
Відсоток аудиторного навантаження		
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета навчальної дисципліни Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами» полягає у засвоєнні теоретичних знань, набуття студентами практичних навичок у механізмі визначення джерел та причин ризику, етапів і робіт, при виконанні яких виникає ризик, визначення складу ризиків, які можуть загрожувати ефективному фінансуванню підприємства, та використання навичок у процесі управління ризиката та економічною безпекою.

Завдання:

Основними завданнями вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів із питань:

- освоїти зміст, сутність, значення і роль управління ризиками та економічною безпекою господарюючих структур в сучасній економіці;
- оволодіти основними принципами визначення факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування суб'єктів господарювання;
- оволодіти основними методами оцінки ризиків у діяльності суб'єктів господарювання;
- оволодіти основними формами і методами проектування системи мінімізації ризиків у діяльності господарюючих суб'єктів;
- оволодіти основними прийомами і методами виявлення і усунення причин у факторів, які сприяють виникненню ризиків у діяльності господарюючих суб'єктів;
- вивчити методи ефективного управління ризиками у діяльності господарюючих суб'єктів;
- сформувати у студентів навички і знання, які необхідні для прийняття рішень в умовах невизначеності, здійсненні раціонального вибору з множини можливих, альтернативних варіантів, здатності іти на ризик у розумних межах.

Передумови вивчення дисципліни:

Дисципліна Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами» тісно пов'язана з дисциплінами: менеджмент, теорія організації, менеджмент

організацій, операційний менеджмент, стратегічним менеджментом, контролінг, ризик – менеджмент, міжнародним менеджментом, економіка підприємства.

Очікувані результати навчання: демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства; демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень; виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень; мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації; демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

В результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

- основні теоретичні підходи до управління ризиками та кризами в суспільному розвитку;
- сучасні моделі розвитку криз;
- основні методи діагностики криз в процесах управління;
- базові класифікації криз і ризиків в антикризовому управлінні суспільним розвитком.

має вміти:

- аналізувати внутрішні та зовнішні причини кризових ситуацій;
- визначати систему стратегічних цілей виходу з кризи;
- розробляти шлях та заходи виходу з кризи;
- оцінювати та контролювати результати антикризової стратегії;
- аналізувати етапи прояву кризи в системі державного управління.

Програмні компетенції

- загальні компетентності:

- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).

- фахові компетентності:

- здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища;
- вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними;
- здатність планувати діяльність організації та управляти часом.

- програмні результати навчання:

- демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства;
- демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень;
- виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень;
- мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації;
- демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Управління кризами				
1	Тема 1. Теоретичні засади управління кризами у суспільному розвитку		4	7
2	Тема 2. Основні підходи до визначення типології криз		4	7
3	Тема 3. Діагностика криз в процесах управління		4	7
4	Тема 4. Засади управління кризами		4	7
5	Тема 5. Стратегії в антикризовому управлінні		4	7
6	Тема 6. Інновації в антикризовому управлінні		4	7
7	Тема 7. Кризи в системі державного управління		4	6
	Разом за змістовим модулем 1		28	48
Змістовий модуль 2. Управління ризиками та виходами з криз				
8	Тема 8. Управління ризиками та виходом з криз		4	7
9	Тема 9. Класифікації і природа ризиків в антикризовому управлінні		4	7
10	Тема 10. Сутність і характер прояву управлінських ризиків		4	7

11	Тема 11. Антикризове управління ризиками		4	7
12	Тема 12. Засади кадрового менеджменту в кризових ситуаціях		4	7
13	Тема 13. Комунікативна діяльність в управлінні кризами та ризиками		4	6
14	Тема 14. Технології антикризового управління		2	7
	Разом за змістовим модулем 2		26	48
	Всього за курсом	0	54	96

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій (не передбачено програмою)

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Теоретичні засади управління кризами у суспільному розвитку</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Ознайомити з основними теоретичними положеннями управління кризовими явищами в суспільному розвитку;2. Основні види кризових явищ в Україні в умовах транзитивного періоду;3. Сформувані практичні навички щодо управління кризами;4. Розширити практичний досвід щодо управління кризами суспільного розвитку. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
2	<p>Тема 1. Теоретичні засади управління кризами у суспільному розвитку</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Причини виникнення циклічного економічного розвитку.2. Взаємозв'язок малих та великих циклів.3. Функції, які виконує криза.4. Класифікація кризових явищ з позицій вияснення засобів і способів управління кризами. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p> <p>Тренінг-заняття:</p>
3	<p>Тема 2. Основні підходи до визначення типології криз</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Закріпити знання щодо ознак передкризових ситуацій та криз;2. Розширити базу знань щодо причин виникнення криз та їх наслідків;3. Розвинути уявлення щодо основних типологій криз;4. Сформувані вміння використовувати знання щодо основних типологій криз в практичному аналізі реальних ситуацій. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
4	<p>Тема 2. Основні підходи до визначення типології криз</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Основні складові кризи в системі публічного управління.2. Сутнісні ознаки системної кризи;3. Причини, що посилюють недовіру громадян до органів влади.4. Групи ризиків, що складають загальну структуру стратегічних

	<p>ризиків.</p> <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p> <p>Тренінг-заняття: Основні підходи до визначення типології криз</p>
5	<p>Тема 3. Діагностика криз в процесах управління</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості діагностика криз в процесі управління. 2. Методи моделювання діагностики кризових явищ і процесів 3. Роль і значення інформації в діагностиці криз <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
6	<p>Тема 3. Діагностика криз в процесах управління</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опанування практичних навичок щодо діагностики криз; 2. Закріплення знань щодо методів діагностики криз; 3. Формування навичок застосування методології діагностики криз в практиці управління. <p>Тренінг-заняття: Діагностика криз в процесах управління</p>
7	<p>Тема 4. Засади управління кризами</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Механізми управління кризами на мікрорівні 2. Механізми управління кризами на макрорівні; 3. Сформувані вміння щодо аналізу зовнішнього середовища як необхідної складової антикризової стратегії. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
8	<p>Тема 4. Засади управління кризами</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Закріпити знання щодо стратегій виходу з кризових ситуацій; 2. Розвинути навички антикризового планування; 3. Фактори маркетингового середовища, що досліджуються на міжнародному рівні <p>Тренінг-заняття: Засади управління кризами</p>
9	<p>Тема 5. Стратегії в антикризовому управлінні</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічні напрямки виходу з кризи; 2. Стратегічне і тактичне планування в антикризовому управлінні; 3. Опанування практичних навичок щодо аналізу факторів кризи в системі державного управління; 4. Розвиток вмінь управлінського аналізу факторів кризи. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>

10	<p>Тема 5. Стратегії в антикризовому управлінні</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте та охарактеризуйте цілі і завдання антикризового управління. 2. Кризи в тенденціях макро- і мікроекономічного розвитку. 3. Стратегія і тактика в антикризовому управлінні. 4. Особливості антикризового управління в сучасних умовах <p>Тренінг-заняття: Стратегії в антикризовому управлінні</p>
11	<p>Тема 6. Інновації в антикризовому управлінні</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомити з основними теоретичними положеннями інноваційного процесу; 2. Групи інновацій; класифікація інновацій; 3. Класифікація інновацій за Й. Шумпетером; 4. Загальні принципи формування державної інноваційної політики; 5. Форми забезпечення інноваційних процесів. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
12	<p>Тема 6. Інновації в антикризовому управлінні</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні принципи формування державної інноваційної політики; 2. Форми забезпечення інноваційних процесів. <p>Тренінг-заняття: Інновації в антикризовому управлінні</p>
13	<p>Тема 7. Кризи в системі державного управління</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Зміст та можливості антикризового управління 2) Необхідність і проблематика антикризового управління 3) Сутність та особливості антикризового управління 4) підприємством, установою, організацією 5) Принципи ефективності антикризового управління 6) Участь держави в антикризовому управлінні <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
14	<p>Тема 7. Кризи в системі державного управління</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Характеристика етапів прояву кризи державного управління • Причини кризи державного управління • Фактори соціальної пасивності, що зменшують соціальну напругу • Фактори профілактики кризових ситуацій <p>Тренінг-заняття: Кризи в системі державного управління</p>

15	<p>Тема 8. Управління ризиками та виходом з криз</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомити з основними теоретичними положеннями управління ризиками та виходом з криз в суспільному розвитку; 2. Сформулювати практичні навички щодо використання методів визначення ризиків і способів їх оптимізації; 3. Розвинути практичний досвід щодо методів виходу з криз і управління ризиками. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
16	<p>Тема 8. Управління ризиками та виходом з криз</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <p style="text-align: center;">Завдання щодо реалізації стратегії виходу з кризи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Остаточне з'ясування цілей та завдань антикризової стратегії, їх взаємовідповідність. 2. Доведення змісту нової стратегії до виконавців. 3. Підготовка підґрунтя для реалізації стратегії. 4. Залучення виконавців в процес реалізації стратегії. 5. Приведення ресурсів у відповідність з антикризовою стратегією. 6. Прийняття рішення щодо організаційної структури. <p>Тренінг-заняття: Управління ризиками та виходом з криз</p>
17	<p>Тема 9. Класифікації і природа ризиків в антикризовому управлінні</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і зміст ризику. 2. Класифікаційна система ризиків. 3. Групи, категорії, види, підвиди і різновиди ризиків. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
18	<p>Тема 9. Класифікації і природа ризиків в антикризовому управлінні</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опанування практичних навичок щодо систематизації ризиків, визначення функцій управління ризиком; 2. Закріплення знань щодо розробки стратегій управління ризиками; 3. Формування навичок індивідуальних методів управління ризиками в кожному конкретному випадку. <p>Тренінг-заняття: Класифікації і природа ризиків в антикризовому управлінні</p>
19	<p>Тема 10. Сутність і характер прояву управлінських ризиків</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природа ризику, його зміст, різноманіття факторів, джерел ризику, розмаїтість ризикових ситуацій;

	<p>2. Найбільш розповсюджені види управлінських ризиків соціально-економічного розвитку будь-якої країни;</p> <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
20	<p>Тема 10. Сутність і характер прояву управлінських ризиків</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опанування практичних навичок щодо аналізу факторів кризи в системі державного управління; 2. Характеристика складових факторів ризику; 3. Розвиток вмінь управлінського аналізу факторів кризи. <p>Тренінг-заняття: Сутність і характер прояву управлінських ризиків</p>
21	<p>Тема 11. Антикризове управління ризиками</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика функцій антикризового управління; 2. Функції керівників при проведенні ризикованих дій; 3. Правила стратегії управління ризиками; <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
22	<p>Тема 11. Антикризове управління ризиками</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мистецтво управління ризиком у невизначеній ситуації; 2. Основні правила колегіального прийняття стратегії і тактики. <p>Тренінг-заняття: Антикризове управління ризиками</p>
23	<p>Тема 12. Засади кадрового менеджменту в кризових ситуаціях</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні принципи антикризового управління персоналом 2. Типологія кадрової політики в кризових ситуаціях 3. Основні характеристики антикризової кадрової політики 4. Система антикризового управління персоналом <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
24	<p>Тема 12. Засади кадрового менеджменту в кризових ситуаціях</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технологічна схема розробки управлінських рішень в антикризовому управлінні 2. Технологічна схема антикризового управління 3. Аналіз макросередовища <p>Тренінг-заняття: Засади кадрового менеджменту в кризових ситуаціях</p>
25	<p>Тема 13. Комунікативна діяльність в управлінні кризами та ризиками</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Спрямованість комунікації в антикризовому управлінні 2. Елементи організації комунікацій в антикризовому управлінні

	<i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i>
26	<p>Тема 13. Комунікативна діяльність в управлінні кризами та ризиками</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Носії основних джерел інформаційно-психологічного впливу на людину в ситуації кризи або ризику 2. Методи психологічного впливу в процесі антикризової комунікації 3. Засоби інформаційно-психологічного впливу в процесі антикризової комунікації <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
27	<p>Тема 14. Технології антикризового управління</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фактори, що можуть впливати на технологію антикризового управління 2. Алгоритм аналізу в технології розробки управлінських рішень 3. Елементи підготовки управлінських рішень в антикризовому управлінні 4. Причини конфліктів та їх роль в антикризовому управлінні 5. Антикризові стратегії управління конфліктом 6. Етапи управління конфліктами в ситуації кризи

4.3. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота виконується студентами у вільні від аудиторних занять години. Вона включає опрацювання спеціальної літератури, підготовку і оформлення індивідуального практичного заняття яка передбачає роботу з дослідження і вивчення особистої тактики менеджера.

Перелік питань для самоконтролю студентів

1. Поняття ризику.
2. Види ризику.
3. Ризик і прибуток.
4. Числові характеристики ризику в абсолютному та відносному виразі.
5. Ризик та нерівність Чебишева.
6. Поняття про корисність. Побудова функції корисності.
7. Корисність за Нейманом, числові характеристики ризику з врахуванням функцій корисності.
8. Різне ставлення до ризику та корисність. Криві байдужості.
9. Інформаційні ситуації ступенів градації невизначеності.
10. Критерії прийняття рішень при заданому розподілі імовірностей станів середовища.
11. Критерії прийняття рішень у 2-й та 3-й інформаційних ситуаціях,
12. Критерії прийняття рішень в ситуації, що характеризується антагоністичними інтересами середовища.
13. Шоста інформаційна ситуація.
14. Методи зведення багатокритеріальних задач до задач з одним критерієм прийняття рішення.
15. Методи нормалізації функціоналів оцінювання.
16. Структурна схема процесу побудови моделей багатокритеріальних задач.
17. Класи задач прийняття багатоцільових рішень за умов невизначеності і ризику.
18. Класифікація задач стохастичного програмування.

19. Однопродуктова задача управління виробництвом.
20. Задачі стохастичного програмування з ризиком невиконання обмежень задачі.
21. Сутність диверсифікації.
22. Норма прибутку та ризик цінних паперів.
23. Оптимізація портфеля з багатьох видів акцій.
24. Спрощена класична модель формування портфеля.
25. Модель рівноваги капіталів.
26. Техніка дисконтування.
27. Майбутня і теперішня вартість.
28. Основні зони ризику. Допустимий, критичний та катастрофічний ризику. Побудова кривої ризику.
29. Вимірювання ризику та система антиризикових заходів.
30. Основні принципи розробки інвестиційної стратегії з урахуванням ризику. Методи оцінки інвестиційних проектів з урахуванням ризику.
31. Структура та види запасів, резерв на непередбачені витрати.
32. Управління запасами з урахуванням ризику.
33. Чому наука «економічна безпека підприємства не мала розвитку за умов планової економіки».
34. Які фактори вплинули на невизначеність предмета науки ЕБП на початку її формування.
35. Порівняйте соціальні та біологічні організми. Чому в них існують спільні закономірності і які саме?
36. Які заходи розробляє та реалізує економічна безпека підприємства?
37. Як співвідносяться предмет і метод науки «економічна безпека підприємства».
38. Визначте предмет науки «економічна безпека підприємства».
39. Чому інформаційно - аналітична робота є основою безпеки.
40. Еволюція механізмів безпеки у природі та в соціумі.
41. Переваги превентивної стратегії над реактивною.

42. Вимоги до параметрів інформації.
43. Загальна схема виробництва інформаційного продукту.
44. Інформація як виробничий ресурс.
45. Специфіка ІАР в умовах конфлікту.
46. Інформаційна війна та її риси.
47. Які основні принципи формування концепції ЕБП?
48. Основні етапи формування концепції ЕБП.
49. За якою ознакою формуються напрямки роботи з ЕБП?
50. Типові дії із забезпечення ЕБП.
51. Моделювання загроз стосовно специфіки підприємства.
52. Що таке психологічні операції та для чого вони застосовуються?
53. Що таке система ЕБП?
54. З яких елементів складається система ЕБП?
55. У чому полягає принцип розумної достатності?
56. Основні вади нераціонально сформованих систем безпеки.
57. Принципи раціонального проектування систем ЕБП.
58. Що таке синергія і як вона використовується в будівництві системи ЕБП?
59. Як забезпечується живучість системи ЕБП?
60. Правомірність формування окремих елементів системи ЕБП в Україні.
61. Чому СБ є головним та інтегрувальним елементом системи ЕБП?
62. Варіанти структурної організації СБ, їхні сильні і слабкі боки.
63. Цілі та завдання СБ.
64. Комплектування кадрами.
65. Правові підстави функціонування СБ.
66. Матеріально - технічне забезпечення СБ.
67. Принципи роботи СБ підприємства.
68. Функціональна еволюція служб безпеки підприємств в Україні.
69. Що таке економічна ефективність?
70. Співвідношення витрат і результатів як кількісна оцінка ефективності.

71. Що таке критерії та показники і як вони впливають на розвиток процесу, що оцінюється?
72. Основні вади існуючих та поширених способів оцінки ефективності.
73. Як раціонально оцінити економічну ефективність системи ЕБП?
74. Що таке геополітика і геополітичні змагання?
75. Яку роль в геополітичних змаганнях може відіграти налагоджена система ЕБП в країні?
76. Як застосовуються технології ЕБП в контактах вітчизняної економіки зарубіжних країн?
77. Що таке інформаційний насос і як він працює?
78. Що таке інвазивний поріг і як він захищає національну економіку?
79. Якими є перспективи розвитку явища ЕБП в Україні?
80. Роль держави в удосконаленні практики ЕБП в Україні?
81. Гіперсистемний погляд на практику ЕБП як методологічна основа її вдосконалення в Україні.
82. Підприємства як економічна категорія.
83. Класифікація підприємств за різними ознаками, їхні види і форми.
84. Економічна схема підприємства.
85. Зовнішні загрози ЕБП.
86. Внутрішні загрози ЕБП.
87. Рейдерство як різновид загрози ЕБП.
88. Зони вразливості підприємства і фактори, що вражають.
89. Макроекономічні реалії ЕБП в Україні.
90. Динамічна схема роботи підприємства та її захист.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

- Система дистанційного навчання Moodle ЧНУ;
- Див. CD (Навчально-наочні матеріали).

5. Підсумковий контроль

Оцінка якості засвоєння навчальної програми з дисципліни Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами» охоплює поточний контроль успішності, виконання самостійної роботи, модульний контроль та складання підсумкового заліку.

Для поточного контролю засвоєння студентами навчального матеріалу під час аудиторних занять та у процесі самостійної роботи передбачено проведення модульної контрольної роботи, порядок проведення та зміст якої доводиться до студентів на початку семестру.

Рівень засвоєння навчальної дисципліни Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами» визначається за рейтинговою системою оцінювання.

Підсумкова оцінка якості засвоєння навчальної програми визначається за результатами іспиту, порядок проведення якого визначається робочою навчальною програмою.

Поточна успішність включає письмові відповіді в ході аудиторних занять, оцінку засвоєння навчального матеріалу в ході самостійної роботи студентів, виконання завдань поточного контролю знань.

5.1. Перелік питань до заліку

1. Сутність ризику. Основні підходи щодо управління ризиком.
2. Основні системні властивості менеджменту та ризик.
3. Основні причини виникнення ризику.
4. Функції ризику.
5. Класифікація ризиків.
6. Види ризиків.
7. Аспекти управлінської діяльності.
8. Інваріантні способи зниження ступеня ризику.
9. Прийняття рішень у процесі невизначеності та ризику.
10. Теоретичні положення управління кризовими явищами в суспільному розвитку.

11. Основні види кризових явищ в Україні в умовах транзитивного періоду.
12. Досвід щодо управління кризами суспільного розвитку.
13. Якісний аналіз ризику.
14. Кількісний аналіз ризику.
15. Статичний метод.
16. Метод аналізу доцільності витрат.
17. Метод експертних оцінок.
18. Аналітичний метод.
19. Метод використання аналогій.
20. Ризик в абсолютному виразі.
21. Ризик у відносному вираженні.
22. Поняття про корисність.
23. Побудова функції корисності.
24. Корисність за Нейманом.
25. Сподівана корисність.
26. Різні ставлення до корисності.
27. Криві байдужості.
28. Поняття про диверсифікацію, норму прибутку і ризик цінних паперів.
29. Оптимізація пакету з двох різних видів акцій.
30. Портфель з багатьох акцій.
31. Спрощена класична модель формування портфеля.
32. Загальні засади теорії портфеля, оптимізація його структури.
33. Інформаційні ситуації ступенів градації невизначеності.
34. Критерії прийняття рішень при заданому розподілі ймовірностей станів середовища.
35. Вартість і час, і норма дисконту та ризик.
36. Визначення теперішньої і майбутньої вартості.
37. Система антикризових заходів.
38. Загальні засади стратегічного менеджменту з урахуванням ризику.
39. Методи оцінки інвестиційних проектів з урахуванням ризику.

40. Вплив інвестиційних проектів на ризик підприємства.
41. Оцінка ризику проекту на основі лінії ризику капіталів.
42. Принципи формування інвестиційного портфеля з врахуванням ризику.
43. Групи інновацій; класифікація інновацій.
44. Класифікація інновацій за Й. Шумпетером.
45. Загальні принципи формування державної інноваційної політики.
46. Форми забезпечення інноваційних процесів.
47. Природа ризику, його зміст, різноманіття факторів, джерел ризику, розмаїтість ризикових ситуацій.
48. Найбільш розповсюджені види управлінських ризиків соціально-економічного розвитку будь-якої країни.
49. Характеристика етапів прояву кризи державного управління.
50. Причини кризи державного управління.
51. Фактори соціальної пасивності, що зменшують соціальну напругу
52. Фактори профілактики кризових ситуацій.
53. Характеристика функцій антикризового управління.
54. Функції керівників при проведенні ризикованих дій.
55. Правила стратегії управління ризиками.
56. Мистецтво управління ризиком у невизначеній ситуації.
57. Основні правила колегіального прийняття стратегії і тактики.
58. Загальні принципи антикризового управління персоналом.
59. Типологія кадрової політики в кризових ситуаціях.
60. Основні характеристики антикризової кадрової політики.
61. Система антикризового управління персоналом.
62. Спрямованість комунікації в антикризовому управлінні.
63. Елементи організації комунікацій в антикризовому управлінні.
64. Носії основних джерел інформаційно-психологічного впливу на людину в ситуації кризи або ризику.
65. Методи психологічного впливу в процесі антикризової комунікації.

66. Засоби інформаційно-психологічного впливу в процесі антикризової комунікації.
67. Фактори, що можуть впливати на технологію антикризового управління.
68. Алгоритм аналізу в технології розробки управлінських рішень.
69. Елементи підготовки управлінських рішень в антикризовому управлінні.
70. Причини конфліктів та їх роль в антикризовому управлінні.
71. Антикризові стратегії управління конфліктом.
72. Етапи управління конфліктами в ситуації кризи.

Самостійна робота
з дисципліни Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами»

Питання для самостійної роботи (зробити коротке обґрунтування на декілька рядків до кожного питання):

Варіант №0

1. Числові характеристики ризику в абсолютному та відносному виразі.
2. Ризик та нерівність Чебишева.
3. Засоби інформаційно-психологічного впливу в процесі антикризової комунікації.

Модульна контрольна робота

з дисципліни Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами»

Варіант №0

Дайте розгорнуті відповіді на такі питання (п 1, 2) та проведіть обґрунтований аналіз ситуацій (ситуаційна задача):

1. Типологія кадрової політики в кризових ситуаціях.
2. Теоретичні положення управління кризовими явищами в суспільному розвитку.

Ситуаційне завдання. Визначити основні недоліки ринкових механізмів регулювання щодо “фіаско ринку”.

Порівняти ринкові механізми регулювання і механізми державного регулювання.

Запропонувати фактори профілактики кризи соціально-економічної системи.

Форма звітності для завдання:

Основні недоліки ринкових механізмів регулювання щодо “фіаско ринку” в	
<i>Недоліки</i>	<i>Критерії визначення недоліків</i>
1.	1.
2.	2.
Порівняльний аналіз механізмів регулювання	
Ринкові механізми регулювання	Механізми державного регулювання
1.	1.
2.	2.
Фактори профілактики кризи соціально-економічної системи	
<i>Запропоновані фактори</i>	<i>Підґрунття для таких висновків</i>
1.	1.
	2.
2.	1.
	2.
	1.

5.2. Варіант залікового білету з зазначенням максимальної кількості балів за кожне виконане завдання

Чорноморський національний університет імені Петра Могили (повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень другий (магістерський)

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Семестр XI

Навчальна дисципліна Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Сутність ризику. Основні підходи щодо управління ризиком.
2. Портфель з багатьох акцій.
3. Основні характеристики антикризової кадрової політики.

Затверджено на засіданні
кафедри менеджменту

Протокол № _____ від „____” _____ 2018 року

Завідувач кафедри
менеджменту

_____ (підпис)

Стоян О.Ю.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор

_____ (підпис)

Бурдельна Г.О.
(прізвище та ініціали)

Критерії оцінювання за кожне виконане завдання для досягнення максимальної кількості балів

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Завдання 1.	10
2	Завдання 2.	10
3	Завдання 3.	10
	...	
	Всього за залік	30

5. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни Тренінг-курс «Управління ризиками та кризами» передбачають практичні заняття і виконання індивідуальних завдань.

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться у таких формах:

1. Оцінювання знань студента під час практичних занять.
2. Проведення поточного модульного контролю.
3. Проведення підсумкового заліку.

Оцінювання знань студентів під час практичних занять має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- а) систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу навчальної дисципліни; відвідування занять;
- б) виконання завдань для самостійного опрацювання;
- в) рівень виконання контрольних завдань.

При оцінюванні практичних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Поточний модульний контроль. Зміст підсумкового модульного контролю викладач доводить до студентів протягом двох перших тижнів занять. За результатами підсумкового модульного контролю студент має право на отримання семестрової оцінки без складання заліку на підставі набраних ним балів протягом семестру. Модульний контроль здійснюється та оцінюється за такими складовими: за результатами оцінювання знань студента під час практичних занять згідно з графіком навчального процесу та проміжного тестування.

Загальна оцінка за поточний модульний контроль розраховується як середня отриманих студентом оцінок.

Критерії оцінювання завдань для досягнення максимальної кількості балів

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Аудиторна робота (практичні аняття). Відповіді на семінарських заняттях. Максимальна кількість балів	35
2	Підготовка та виконання модульних контрольних робіт	20
3	Самостійна робота. Максимальна кількість балів	15
3	Залік. Максимальна кількість балів	30
	...	
	Всього	100

Критерії поточної оцінки знань студентів.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії оцінки
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Модульний контроль знань студентів здійснюється через проведення аудиторних письмових контрольних робіт або комп'ютерного тестування.

Критерії поточної модульної оцінки знань студентів.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії оцінки
9-10	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
7-8	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
5-6	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
3-4	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1-2	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Підсумковий модульний контроль знань студентів означає поступове накопичення балів від одного поточного модульного контролю до іншого в кінцевому рахунку отримання загального підсумкового балу.

6. Рекомендовані джерела інформації

6.3. Основні:

1. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: [навч. посібник] В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2014. – 480 с.
2. Внукова Н.М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики: [навчальний посібник] / Н.М. Внукова, В.А. Смоляк. – Х. : ІНЖЕК, 2016. – 182 с.
3. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навч.посіб. / Л.І. Донець. – К.:ЦУЛ, 2016. – 312 с.
4. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання : [навч. посібник] / Н.І. Машина. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 188 с.
5. Перерва П.Г. Економіка та управління інноваційною діяльністю :навч. посіб. / П.Г. Перерва, М.І. Погорелов, І.М. Посохов, С. А. Мехович. – Харків : НТУ «ХП», 2011. – 628 с.
6. Посохов І.М. Економіка підприємства: (Практикум); учбовий посібник. / І.М. Посохов, В.Г. Дюжев, Т.О. Погорєлова. – Харків : НТУ «ХП», 2015. – 158 с.

1.2. Додаткові:

1. Верченко П.І. Ризикологія : навч.-метод. посіб. для самост. вивч.дисц. / П.І. Верченко, Г.І. Великоіваненко, Н.В. Демчук. – К.: КНЕУ, 2016. – 176 с.
2. Виленский П.Л. Оценка эффективности инвестиционных проектов /П.Л. Виленский, В.Н. Ливши, Е.Р. Орлова, С.А. Смоляк. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Дело, 2012. – 888 с.
3. Вишняков Я.Д. Общая теория рисков : учеб. пособие для студ.вузов, обуч. по спец. "Менеджмент организаций" / Я.Д. Вишняков, Н.Н. Радаев. – М. : Академия, 2010. – 363 с.
4. Власов Е.В. Управление операционными рисками финансовых организаций на основе метода адаптируемого ввода и обработки данных. / Е.В. Власов //

- Вестник Уфимского государственного авиационного технического университета. – 2009. – Т. 12. № 1. – С. 123-126.
5. Вяткин В.Н. Риск-менеджмент / В.Н.Вяткин, И.В.Вяткин, В.А.Гамза. – М.: Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2013. – 512 с.
 6. Герасимчук З.В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. /З.В. Герасимчук, І.М. Вахович. – Луцьк : —Надстир'ял, 2007. – 409 с.
 7. Гуменюк В.Я. Управління ризиками : навч. посіб. / В.Я. Гуменюк, Г.Ю. Міщук, О.О. Олійник ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. – Рівне : НУВГП, 2010. – 158 с.
 8. Давыдова Г.В. Методика количественной оценки риска банкротств предприятий / Г.В. Давыдова, А.Ю. Беликов // Управление риском. – № 3.– 20015. – С. 13-20.
 9. Данько Н.И. Обоснование хозяйственных решений и оценка рисков: учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по специальности 6.030504 – Экономика предприятия / Н.И. Данько, Г.В. Довгаль ; Нар. укр. акад. – Х. : Изд-во НУА, 2010. – 192 с.
 10. Демкин И.В. Особенности формирования рациональной программы управления инновационным риском / И.В. Демкин // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2009. – № 1. – С. 79-82.
 11. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навч. посіб. / Л.І. Донець. – К.:ЦУЛ, 2016. – 312 с.
 12. Дубров А.М. Моделирование рискованных ситуаций в экономике и бизнесе / А.М. Дубров и др. – М.: Финансы и статистика, 2011. – 224 с.
 13. Екатеринбургский Ю.Ю. Риски бизнеса (диагностика, профилактика, управление): монография / Ю.Ю. Екатеринбургский, А.М. Медведева, С.А. Щенкова. – М. : Анкил, 2010. – 280 с.
 14. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К. : Алерта, 2009. – 544 с.

15. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. / І.Ю. Івченко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
16. Ілляшенко С.М. Економічний ризик. Видання 2-ге, доп. і перероб. /С.М. Ілляшенко. – Київ, 2014. – 217 с.